

HISTORIA KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ W ŁOMŻY

W czasach „komunikacji pocztowej”, obsługiwanej przez konne dyliżanse, Łomża, jako miasto gubernialne, była jedną z ważniejszych stacji na trasie pomiędzy Warszawą a Petersburgiem. Na tej ważnej dla Europy trasie odbywał się przewóz zarówno towarowy, jak i osobowy.

Już na początku XX wieku w Łomży zaczęły pojawiać się pojazdy samochodowe przeznaczone do przewozu większej ilości osób. Jednakże nie była to jeszcze w pełni zorganizowana forma transportu publicznego w mieście. Można mówić jedynie o początkach motoryzacji w Łomży.

W czasach okupacji niemieckiej i sowieckiej komunikacja autobusowa w Łomży nie istniała. Dopiero utworzone w 1945 roku autobusowe przedsiębiorstwo państwowe, pod nazwą PKS, tymczasowo zaspokoiło potrzeby mieszkańców Łomży w zakresie transportu publicznego.

Na zdjęciu obok widoczny jest dawny dworzec autobusowy w Łomży mieszczący się na Placu Niepodległości - widok z wieży dawnej Straży Pożarnej - dzisiejszy Teatr Lalek w Łomży.

Komunikacja miejska w Łomży

Za początki funkcjonowania komunikacji miejskiej w Łomży uważa się datę 15.07.1969 roku. W pierwszym etapie działalności przedsiębiorstwa zostały uruchomione dwie linie autobusowe, które obejmowały całe miasto. Do obsługi tych linii wystarczało wtedy pięć autobusów. A pierwszy bilet na przejazd łomżyńską komunikacją kosztował 1 zł.

Następnym etapem w historii łomżyńskiej komunikacji jest podłączanie do wspólnej sieci połączeń autobusowych ościennych miejscowości takich jak: Konarzyce - na zdjęciu u góry autobus obsługujący linię do Konarzyc, oraz Piątnica - zdjęcie przedstawia autobus łomżyńskiej komunikacji w trakcie obsługi linii numer 1 na trasie Fabryka Mebli - Piątnica.

Najważniejsze momenty współczesnej historii Łomży to druga połowa XX wieku, kiedy to powstają nowe zakłady przemysłowe takie jak Łomżyńskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego, Fabryka Mebli, czy Ciepłownia Miejska, oraz następuje gwałtowny wzrost budownictwa mieszkaniowego. Od 1975 do końca

1998 roku Łomża pełni funkcję stolicy województwa łomżyńskiego, a liczba mieszkańców miasta na rok 1999 wynosi 64 915 osób.

Komunikacja miejska w Łomży

Przez pierwsze 20 lat funkcjonowania MPK Łomża nie istniało jako oddzielne przedsiębiorstwo. W okresie od 15.07.1969 do 30.06.1989 przedsiębiorstwo świadczące usługi transportowe było wydzielonym zakładem działającym w strukturze organizacyjnej Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Łomży. Następnie, na podstawie Zarządzenia Prezydenta Miasta Łomży z dnia 29.06.1989 r. następuje podział MPGKiM, w wyniku którego powstaje oddzielne przedsiębiorstwo użyteczności publicznej.

Jako przedmiot działania Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji w Łomży zostaje ustanowione świadczenie usług w zakresie komunikacji miejskiej na terenie miasta Łomża oraz ościennych miejscowości.¹ Łomżyńskie autobusy miejskie szybko zyskały aprobatę mieszkańców, a ze względu na czerwony kolor nadwozia zostały przez miejscowych potocznie nazywane „czerwoniakami”.

W kolejnych latach tabor łomżyńskiego przewoźnika został wzbogacony o autobusy Autosan z fabryki w Sanoku. Nadal pozostała charakterystyczna dla łomżyńskiej komunikacji miejskiej czerwona barwa nadwozia.

¹ Zarządzenie Prezydenta Miasta Łomży nr 7/89 z dnia 29.06.89 udostępnione przez MPK ZB Łomża

Komunikacja miejska w Łomży

Podstawowym celem działalności MPK jest zaspakajanie potrzeb mieszkańców w granicach administracyjnych miasta Łomży przez świadczenie usług w zakresie transportu zbiorowego. Dodatkowo przedsiębiorstwo ma za zadanie organizowanie lokalnego transportu zbiorowego sąsiednich jednostek samorządu terytorialnego. Działania te realizowane są na podstawie porozumień zawartych przez Miasto Łomża.

MPK Łomża dysponuje i gospodaruje mieniem komunalnym i działa w imieniu i na rachunek miasta Łomża. Ponadto przedsiębiorstwo może świadczyć inne usługi o charakterze użyteczności publicznej, oraz usługi odpłatne takie jak:

- wynajem i dzierżawienie wolnego majątku
- wynajem środków transportu
- prowadzenie działalności reklamowej w komunikacji miejskiej.²

Zmiany zachodzące w gospodarce kraju na początku lat 90-tych spowodowały przekształcenia organizacyjne w komunikacji miejskiej. Celem przeprowadzenia zmian organizacyjnych było odejście od statusu przedsiębiorstwa państwowego, a następnie częściowa lub całkowita prywatyzacja tego rodzaju przedsiębiorstwa. Na wprowadzenie tych zmian pozwoliły ustawy z dnia 8 marca 1990 roku i ustawa z dnia 10 maja 1990 roku o samorządzie terytorialnym i pracownikach samorządowych. Na podstawie tej wykładni

² Załącznik do Uchwały Rady Miejskiej w Łomży nr 303/XLIII/09 z dnia 29.04.2009r – Statut MPK ZB w Łomży.

prawnej Rada Miasta Łomża Uchwałą nr 116/XVIII z dnia 20 listopada 1991r. postanawia przekształcić Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w zakład budżetowy.³ W takiej formie organizacyjno prawnej przedsiębiorstwo funkcjonuje do dnia dzisiejszego.

Kolejnym etapem w historii MPK Łomża była Uchwała Zarządu miasta Łomży z dnia 23 grudnia 1991r, w której określony zostaje przedmiot działalności gospodarczej MPK w Łomży. Przedsiębiorstwo przejmuje wówczas majątek trwały i obrotowy oraz zobowiązania i inwestycje przekształcanego przedsiębiorstwa państwowego. Jednocześnie ustanowiono, że Zarząd Miasta ma prawo kontroli i nadzoru działalności MPK.⁴

Po przeprowadzeniu wszystkich czynności prawnych związanych z przekształceniem Sąd Rejonowy w Łomży wykreśla w dniu 6 października 1992r Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Łomży z rejestru przedsiębiorstw państwowych i postanawia o zmianie formy organizacyjno-prawnej działania jako zakład budżetowy.⁵

³ Uchwała Rady Miejskiej w Łomży nr 116/XVIII z dnia 20.11.91 udostępniona przez MPK ZB Łomża

⁴ Uchwała Zarządu Miasta Łomży nr 22/91 z dnia 23.12.91 udostępniona przez MPK ZB Łomża

⁵ Postanowienie z dnia 6.10.1992 Sygn. Akt V Ns-Rej.PP 67/92 udostępnione przez MPK ZB Łomża

Komunikacja miejska w Łomży

Przedsiębiorstwo o tego rodzaju formie organizacyjno-prawnej nie posiada osobowości prawnej i ma ograniczoną samodzielność ekonomiczną. MPK opiera swoją działalność o roczny plan finansowy, który jest zatwierdzany w ramach budżetu miasta Łomża.

W zakres planu finansowego wchodzi przychody, na które składają się przychody własne i dotacje (nie większe niż 50% planowanych przychodów), oraz wydatki na wynagrodzenia i inwestycje.⁶

Możliwości korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania stały się dla MPK Łomża impulsem do rozwoju. Już w roku 2000 w zajezdni łomżyńskiego przewoźnika pojawiły się niskopodłogowe autobusy marki Volvo. Kolejno, aż do 2006 roku, dokonano w sumie zakupu 15 niskopodłogowych autobusów tej marki. Volvo zastąpiło wyeksploatowane już Autosany i Jelcze.

⁶ E. Jarocka, *Finanse przedsiębiorstw, systemu bankowego, budżetowego, ubezpieczeń.*, Difin Warszawa 2009, s.142.

Komunikacja miejska w Łomży

Łomżyński autobus komunikacji miejskiej marki Volvo pojawił się również na Litwie, gdzie kierowcy zatrudnieni w MPK Łomża odbywali jazdy pokazowe i testowe.

Działania rozwojowe przeprowadzono z wykorzystaniem środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego

Rozwoju Regionalnego w ramach projektu „Rozbudowa i modernizacja systemu transportowego Łomży i okolic – etap I” (dotacja z EFRR wyniosła 4 049 973 PLN). Stopniowo, już od 2003 roku wszystkie zakupowane autobusy wyposażano w system monitoringu, który obejmował urządzenia cyfrowego zapisu obrazu i kamery.

Kolejne środki finansowe, które pozwoliły na rozwój MPK Łomża uzyskano przy realizacji projektu „Rozbudowa i modernizacja systemu transportowego Łomży i okolic – etap II” w ramach II Osi Priorytetowej Rozwój Infrastruktury Transportowej RPO WP (Działanie 2.3. Rozwój Transportu Publicznego). Umowę na dofinansowanie projektu, którego całkowity koszt zakładał wartość 30 058 535,04 PLN, 29 stycznia 2010 r. podpisał Prezydent Miasta z Zarządem województwa podlaskiego (dotacja z EFRR to 12 218 838,79 PLN). Nadrzędnym celem tego projektu była poprawa warunków rozwoju gospodarczego regionu poprzez rozbudowę i modernizację systemu transportowego Łomży i okolic. Poza tym zakładano też zwiększenie bezpieczeństwa pasażerów i podniesienie atrakcyjności komunikacji miejskiej w mieście.

Komunikacja miejska w Łomży

Cele te zostały uzyskane poprzez:

- zakup 22 nowych autobusów marki Scania,

- modernizację infrastruktury technicznej zajezdni (przebudowa budynku hali obsługowo – naprawczej,

- modernizację stacji paliw płynnych,

Komunikacja miejska w Łomży

- wykonanie kanalizacji deszczowej wyposażonej w urządzenia do oczyszczania ścieków deszczowych,

- wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań elektronicznych w zakresie zwiększenia jakości użytkowania transportu publicznego (system biletu elektronicznego) i bezpieczeństwa (monitoring),

- oraz zakup samochodu pomocy technicznej, a także przebudowę pętli autobusowych.

Ciągle poszukiwanie odmiennych sposobów działania, wyznaczanie nowych celów i umiejętność dostosowania się do zmieniających warunków otoczenia decydują obecnie o konkurencyjności organizacji. Zmiany są zatem dla współczesnej organizacji niezbędnym czynnikiem, który decyduje o jej funkcjonowaniu i rozwoju. Stają się nieodłącznym elementem kultury organizacyjnej, a sam proces zmian, chociaż nie jest łatwy, powinien przebiegać w sposób naturalny dla życia organizacji.⁷ Uwzględniając złożoność otoczenia i zachodzące w nim zmiany MPK Łomża obecnie dostosowuje swoją działalność do warunków rynkowych, oraz potrzeb lokalnego społeczeństwa. Funkcjonowanie przedsiębiorstwa niewątpliwie ułatwia wykorzystanie nowoczesnego taboru i infrastruktury pozyskanej dzięki zewnętrznym środkom finansowym.

Aktualnie obszar działalności MPK obejmuje teren miasta Łomża, oraz gmin (Łomża, Piątnica, Nowogród, Wizna), sąsiadujących z miastem. W strefie podmiejskiej usługi komunikacyjne świadczone są na podstawie porozumień zawieranych pomiędzy Miastem Łomża a poszczególnymi gminami. Większość linii autobusowych w Łomży przebiega przez Plac Kościuszki. Jest to główny węzeł komunikacyjny w sieci drogowej miasta. Poza tym, schemat przebiegu poszczególnych tras wykorzystuje główne ulice Łomży takie jak: Aleja Legionów, ul. Wojska Polskiego, ul. Poznańska, ul. Władysława Sikorskiego, Aleja Piłsudskiego.

⁷ Z. Ścibiorek, *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Difin, Warszawa 2010, s. 333

Komunikacja miejska w Łomży

Opracowanie takiego schematu, a także jego dostosowanie do potrzeb mieszkańców należy do MPK. Analizując układ linii komunikacji miejskiej w Łomży można zauważyć, że zostały one zaprojektowane w taki sposób, aby ograniczyć liczbę przesiadek pasażerów, zapewniając jak największą liczbę połączeń bezpośrednich. Jest to system przyjazny i wygodny dla pasażerów, lecz jednocześnie generuje on zwiększone koszty działalności przedsiębiorstwa. Częstotliwość kursowania autobusów na poszczególnych liniach jest zróżnicowana. Do najbardziej napełnionych i jednocześnie najczęściej kursujących należą linie 8 i 10 (częstotliwość 5 autobusów/godzinę). Wynika to z faktu, że trasy tych linii przebiegają przy dworcu PKS, szpitalu i największych osiedlach mieszkaniowych w Łomży, gdzie występuje największa ilość przemieszczających się pasażerów. Jednocześnie częstotliwość kursowania

na poszczególnych liniach jest mniejsza w dni wolne od pracy, niedziele i święta.

W momencie utworzenia komunikacji miejskiej w Łomży funkcjonowały 2 linie, na których jeździło 5 autobusów. Tabor MPK opierał się na autobusach polskiej produkcji z fabryki w Sanoku. Natomiast obecnie, po 50 latach działalności MPK w Łomży obsługuje 16 linii autobusowych mających łączną długość 168 kilometrów. Przedsiębiorstwo posiada w swoich zasobach 37 nowoczesnych, niskopodłogowych pojazdów, a także 4 małe autobusy marki KARSAN. Rocznie autobusy MPK w Łomży przewożą ponad 3,5 miliona pasażerów przejeżdżając około 1,75 miliona kilometrów. Przedsiębiorstwo, sukcesywnie, w ramach dostępnych środków finansowych, prowadzi wymianę wiat przystankowych, które mają zapewnić komfortowe oczekiwanie pasażerom korzystającym z usług MPK.

NOWOCZESNY TABOR

W działalności takiej jak transport publiczny jednym z najważniejszych elementów pozwalających na uzyskanie wysokiej jakości usług jest nowoczesny, bezpieczny, niezawodny i przyjazny dla środowiska tabor. Aktualnie wszystkie autobusy MPK to pojazdy niskopodłogowe, spełniające wysokie normy ochrony środowiska (6 autobusów EURO II, 9 autobusów EURO III, 22 autobusy EURO V). Pojazdy te są przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych, co zapobiega wykluczeniu społecznemu takich osób. Jednocześnie wszystkie autobusy wyposażone są w monitoring wizyjny i dźwiękowy, a także funkcje opuszczania i przechyłu nadwozia umożliwiające łatwiejsze wsiadanie i opuszczanie pojazdu. Wykorzystanie w swojej działalności nowoczesnego taboru pozwala MPK Łomża na utrzymanie wysokiego wskaźnika niezawodności i punktualności kursowania.

EDUKACJA I SPOŁECZEŃSTWO

W związku z charakterem prowadzonej działalności MPK musi i chce komponować się z lokalnym społeczeństwem. Łomżyński przewoźnik szczególną uwagę zwraca na ochronę środowiska. Wykorzystuje w swojej działalności autobusy spełniające najwyższe normy czystości spalin. Prowadzone są akcje mające na celu ochronę środowiska i edukację ekologiczną społeczeństwa. Przy pomocy nowoczesnych technologii pasażerom korzystającym z autobusów w Łomży przedstawia się dane dotyczące zanieczyszczenia środowiska. Działania takie mają na celu nie tylko edukację społeczną, ale także stanowią pewnego rodzaju podejście marketingowe zachęcające do korzystania z transportu publicznego.

MPK w Łomży używa również swoje autobusy na przejazdy dzieci z miejscowych szkół, a także bierze udział w różnych akcjach społecznych. Przykładem może być udział przedsiębiorstwa w akcjach takich jak cykliczny przewóz dzieci na Stadion Miejski, czy też Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, gdzie przekazano na licytację trzy bilety na przejazdy komunikacją na

cały rok, a także organizacja Drzwi Otwartych MPK, w których uczestniczyły dzieci z łomżyńskich szkół i przedszkoli.

Aby zapewnić przyjazny i rodzinny charakter w stosunku do mieszkańców MPK w Łomży proponuje specjalne, okolicznościowe edycje biletu elektronicznego. Oferując jednocześnie promocyjne ceny za skorzystanie z elektronicznej formy płatności za przejazd. MPK Łomża uruchomiło także nowoczesną formę płatności za bilet przy pomocy telefonu komórkowego Call Pay. Rozwiązania tego rodzaju są wygodne i przyjazne dla pasażerów, a dla przedsiębiorstwa pozwalają na ograniczenie kosztów związanych z produkcją i dystrybucją standardowych, papierowych biletów.

W Łomży działa również Klub Miłośników Komunikacji Miejskiej. Jest to grupa mieszkańców Łomży, którzy są zafascynowani nowinkami technicznymi i historią MPK. Ludzie ci prowadzą własną stronę internetową, organizują akcje promocyjne MPK oraz pomagają przeprowadzać badania ankietowe.

BEZPIECZEŃSTWO I KOMFORT

Bezpieczeństwo i komfort podróżnych to ważne dla MPK w Łomży dziedziny. W celu zwiększenia bezpieczeństwa przedsiębiorstwo posiada w swoich pojazdach monitoring wizyjny i dźwiękowy, oraz ściśle współpracuje z policją. Każdy z autobusów wyposażony jest w osiem kamer monitorujących obraz wewnątrz i na zewnątrz autobusu. Kierowca ma do dyspozycji funkcję „anty-napad”, która umożliwia sygnalizowanie niebezpiecznych sytuacji bezpośrednio u dyspozytora. Jednocześnie, łomżyński przewoźnik propaguje szeroko pojęte bezpieczeństwo w ruchu drogowym poprzez udział w akcjach organizowanych przez policję („Bądź widoczny na drodze.”, „Chodź po przejściach.” itp.).

Bezpieczeństwo to również możliwość stałego nadzoru dyspozytora nad ruchem pojazdów. Zainstalowany w MPK Łomża system nadzoru ruchu pozwala dyspozytorowi kontrolować przemieszczanie się pojazdów po mieście, co jednocześnie umożliwia śledzenie i korygowanie odchyłeń od ustalonego rozkładu jazdy.

Natomiast w sferze poprawy jakości usług, przedsiębiorstwo kieruje swoich pracowników na szkolenia. Kierowcy przechodzą kursy dotyczące bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a pracownicy warsztatu naprawczego biorą udział w certyfikowanych szkoleniach w Autoryzowanej Stacji Obsługi autobusów. Tego typu działania pozwalają na zwiększenie zaufania do przewoźnika, oraz na samodzielne dokonywanie napraw bieżących autobusów, co w sposób pozytywny odzwierciedla się w wyniku finansowym przedsiębiorstwa.

Teraźniejszość to konieczność innowacyjnych działań i nowego spojrzenia na organizację. Aktualnie kadra kierownicza MPK Łomża opiera swoje działania na kapitale ludzkim, który posiada przedsiębiorstwo. Do realizacji przedsięwzięć mających na celu usprawnienie funkcjonowania przedsiębiorstwa wykorzystuje się umiejętności, wiedzę i doświadczenie pracowników, a także tworzy się zespoły zadaniowe. Partycypacja pracowników jest elementem istotnym w funkcjonowaniu łomżyńskiego przewoźnika, gdyż pozwa-

la na stworzenie klimatu mobilizacji i podejmowania działań, które często wykraczają poza standardy.

Oprócz tego MPK chce być przedsiębiorstwem rozpoznawalnym i przyjaznym społeczeństwu. W tym celu wszystkie autobusy komunikacji miejskiej w Łomży otrzymały jednakowe logo firmy. Takie samo logo znajduje się również na biletach oraz innych materiałach związanych z MPK.

Obecnie MPK prowadzi działania koncentrujące się na kliencie oraz zmienia wizerunek przedsiębiorstwa między innymi poprzez:

- współpracę z Izłą Gospodarczą Komunikacji Miejskiej i udział w Ogólnopolskim Konkursie na najlepszego kierowcę,
- uczestnictwo w nagraniu filmu promującego Łomżę i MPK,
- organizację imprezy jubileuszowej dla obecnych i byłych pracowników z okazji 50-lecia działalności,
- wydawanie okolicznościowych biletów elektronicznych i wprowadzenie programów lojalnościowych dla stałych klientów,
- poszerzenie współpracy z mediami lokalnymi i wprowadzenie tytułu „Przyjaciela Komunikacji”,
- wręczanie w „Walentynki” słodkich upominków pasażerom korzystającym z komunikacji,

Komunikacja miejska w Łomży

- wprowadzenie bezpłatnych przejazdów, połączone z wręczaniem kwiatów i składaniem życzeń w Dniu Kobiet dla wszystkich pasażerek MPK,
- udział w targach ślubnych i prezentację autobusu przygotowanego do obsługi gości weselnych,
- uruchomienie bezpłatnej linii w Noc Muzeów, i wiele innych.

Zmiany w otoczeniu współczesnych organizacji dokonują się bez przerwy i obejmują różne aspekty działalności. Czasem mogą przebiegać w sposób niedostrzegalny, a czasami pojawiają się gwałtownie i wymagają natychmiastowej reakcji. To właśnie zmiana gwarantuje funkcjonowanie organizacji i można twierdzić, że nie przetrwa taka organizacja, która nie zwraca uwagi na to, co dzieje się na zewnątrz, wewnątrz organizacji, i na to, co dzieje się z ludźmi.⁸ Łomżyński przewoźnik chce pełnić wiodącą rolę na lokalnym rynku transportowym, świadcząc usługi o najwyższej jakości. Sytuacja taka wymaga jednakże zaangażowania ze strony kadry zarządzającej, pracowników, a także władz miasta.

⁸ B. Kwarciańska, *Doskonalenie zawodowe menedżerów w gospodarce opartej na wiedzy*, op. cit., s.48

Przyszłość każdej organizacji to wielka niewiadoma. Ogromna złożoność i zmienność otoczenia wymusza na współczesnych przedsiębiorstwach posiadanie zdolności do wykorzystywania pojawiających się szans i jednoczesnego unikania zagrożeń. Aktualnie potencjał rozwoju na łomżyńskim rynku regularnych usług przewozowych nie jest duży. Można nawet zauważyć zmniejszanie się rynku, co związane jest ze spadkiem liczby mieszkańców, starzeniem się społeczeństwa, a także wzrostem ilości samochodów prywatnych. Tendencje takie zauważalne są nie tylko w Łomży, ale również w innych miastach podobnej wielkości.

MPK Łomża to przedsiębiorstwo działające w sektorze usług publicznych, więc niewątpliwym wyzwaniem będzie pogodzenie finansowych aspektów działalności z oddziaływaniem na lokalne społeczeństwo. Być może zmiana organizacyjno prawna i przekształcenie MPK Łomża w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością pozwoli na uelastycznienie działalności i powiększy możliwości zarobkowania przedsiębiorstwa.

Zdjęcia wykorzystane w opracowaniu pochodzą z zasobów MPK Łomża.

